

Praktični vodič Evropske kancelarije za podršku azilu: Procena dokaza

*Seriya praktičnih vodiča Evropske
kancelarije za podršku azilu*

Mart 2015.

This Project is funded by the European Union

Ovaj dokument objavljen je uz pomoć Evropske unije kroz projekat „Regionalna podrška upravljanju migracijama uz zaštitu prava migranata na Zapadnom Balkanu i Turskoj - faza II“. Za njegovu sadržinu isključivo je odgovoran EASO, i ta sadržina nužno ne predstavlja stavove Evropske unije

More information on the European Union is available on the Internet (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015

Print	ISBN 978-92-9485-458-2	doi:10.2847/89549	BZ-02-15-050-SR-C
PDF	ISBN 978-92-9476-466-9	doi:10.2847/977541	BZ-02-15-050-SR-N

© European Asylum Support Office (EASO), 2015

Neither EASO nor any person acting on its behalf may be held responsible for the use which may be made of the information contained herein.

Praktični vodič Evropske kancelarije za podršku azilu: Procena dokaza

*Serija praktičnih vodiča Evropske
kancelarije za podršku azilu*

Mart 2015.

Ovaj praktični vodič je izrađen u skladu s metodologijom matrice kvaliteta Evropske kancelarije za podršku azilu. Evropska agencija za podršku azilu (EASO) želi da izrazi zahvalnost stručnjacima zemalja članica Evropske unije, kao i referentnoj grupi (koju čine Evropska komisija, visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbeglice i Evropski savet za izbeglice i prognanike) za njihov aktivni doprinos i podršku u izradi ovog praktičnog vodiča.

Uvod

Zašto je ovaj praktični vodič napravljen? Namena praktičnog vodiča Evropske kancelarije za podršku azilu „Procena dokaza” jeste da bude praktična kontrolna lista i kratak vodič za nadležne službenike u njihovom svakodnevnom radu širom Evropske unije, kao i van nje. Vodič je osmišljen u skladu s relevantnim pravnim okvirom, a istovremeno predlaže praktičan pristup, primenljiv u svakodnevnom radu nadležnih službenika. Njime se ispunjava potreba za prevođenjem tih zajedničkih standarda u zajednički pristup njihovoj primeni i ukupnom cilju Zajedničkog evropskog sistema azila (CEAS), a to je slično postupanje u sličnim slučajevima.

Kako je ovaj praktični vodič povezan s drugim alatima za podršku Evropske kancelarije za podršku azilu?

Kao i svi alati za podršku Evropske kancelarije za podršku azilu, praktični vodič za procenu dokaza je zasnovan na zajedničkim standardima Zajedničkog evropskog sistema azila. Misija Evropske kancelarije za podršku azilu jeste da pruži podršku zemljama članicama putem, između ostalog, zajedničke obuke, kvaliteta i zajedničkih informacija o zemlji porekla. Ovaj vodič je izrađen u istom okviru i treba ga posmatrati kao dopunu drugim dostupnim alatima. Njegova usaglašenost s tim alatima je bila od primarnog značaja, naročito u odnosu na blisko povezani modul „Procena dokaza” kurikuluma za obuku Evropske kancelarije za podršku azilu. Ovaj vodič, međutim, ni na koji način ne može zameniti potrebu za osnovnom obukom kojom se ovaj modul bavi. Dok modul pruža temeljnu obuku u smislu znanja, veština i stava, ovaj praktični alat ima za cilj da sumira usaglašeni sadržaj i pristup u vidu instrumenta koji nadležnim službenicima pruža podršku u svakodnevnom radu.

Ovo je praktični vodič izrađen unutar procesa matrice kvaliteta Evropske kancelarije za podršku azilu. Treba ga posmatrati zajedno sa već izrađenim praktičnim vodičima, kao i onima koji slede, na primer s praktičnim vodičem za obavljanje saslušanja tražilaca azila i praktičnim alatom za identifikaciju osoba s posebnim potrebama.

Šta se nalazi u ovom praktičnom vodiču? Ovaj vodič podstiče strukturni pristup proceni dokaza, što je u skladu s kurikulumom obuke Evropske kancelarije za podršku azilu. Ovaj pristup treba primeniti u svakoj fazi postupka ispitivanja zahteva za azil. Vodič je podeljen na tri osnovna dela. Prvi deo se odnosi na prikupljanje informacija, drugi se bavi procenom verodostojnosti, a treći procenom rizika. Vodič je u najvećoj meri usmeren na procenu verodostojnosti. Procena rizika se nakratko razmatra kao prelaz na sledeći, poslednji korak ispitivanja potrebe za azilom.

Kako je ovaj praktični vodič napravljen? Vodič su izradili stručnjaci iz zemalja članica, a uz pomoć Evropske kancelarije za podršku azilu. Vredan doprinos dala je i referentna grupa, uključujući i Evropsku komisiju i Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR). Materijal koji je obezbedila referentna grupa, kao što su „Beyond proof: Credibility Assessment in EU Asylum Systems” (Više od dokaza: procena verodostojnosti u sistemima azila Evropske unije) Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice, kao i „Credibility Assessment in Asylum Procedures: Multidisciplinary Training Manual” (Procena verodostojnosti u postupcima azila: multidisciplinarni priručnik za obuku) mađarskog Helsinškog odbora, bili su važni izvori informacija za izradu nacrtu ovog praktičnog vodiča. Vodič su zatim proučile i prihvatile sve zemlje članice Evropske unije. On je proizvod kombinacije stručnosti i odražava zajedničke standarde i cilj, a to je postizanje visokokvalitetnih postupaka azila.

Ko treba da koristi ovaj praktični priručnik? Ovaj vodič je namenjen prvenstveno kao podrška nadležnim službenicima u njihovom svakodnevnom radu. Koristan je kako za nove nadležne službenike kojima bi dodatne smernice u ovom ključnom aspektu njihovog rada mogle biti od koristi, tako i za nadležne službenike s višegodišnjim iskustvom koji bi ga mogli koristiti kao podsetnik prilikom razmatranja pojedinačnih slučajeva. Šta više, trebalo bi ga posmatrati kao alat za samoprocenu, kao i za praćenje kvaliteta. Uz manja podešavanja se može koristiti kao alat za procenu kvaliteta, a može biti zanimljiv svim osobama koje su uključene u postupak azila.

Kako ovaj praktični vodič treba upotrebljavati? Ovaj vodič je osmišljen tako da bude što praktičniji. Sastoji se od tri međusobno povezana nivoa. Prvi je kontrolna lista koja daje brzi pregled važnih elemenata u svakoj fazi, od prikupljanja informacija, preko povezivanja dokaza s materijalnim činjenicama i vršenja procene verodostojnosti do procene rizika. Drugi nivo pruža kratke smernice kojima se objašnjava i dopunjava svaka stavka kontrolne liste. Treći nivo upućuje na međunarodne i nacionalne instrumente, kao i na instrumente Evropske unije, spomenute u smernicama. Nivoi su interaktivno povezani hipervezama, što doprinosi praktičnosti vodiča kada se koristi u elektronskom obliku. Vodič obuhvata i šablon koji se može koristiti prilikom procene konkretnog slučaja.

Kako je ovaj praktični vodič povezan s nacionalnim zakonodavstvom i praksom? Ovo je alat za delimično približavanje koji odražava zajedničke standarde i ostavlja prostor za odstupanja u zakonodavstvu, smernicama i praksi na nacionalnom nivou. Svaki nacionalni nadležni organ može uključiti relevantne elemente zakonodavstva i smernica u vodič na naznačenim mestima kako bi svojim nadležnim službenicima na jednom mestu obezbedio sve smernice potrebne za procenu dokaza.

Praktični vodič Evropske kancelarije za podršku azilu: *Kontrolna lista* za procenu dokaza

Uvod: važnost procene dokaza

Prvi korak: prikupljanje informacija

- Utvrdite materijalne činjenice
 - Povežite materijalne činjenice s uslovima iz definicije izbeglice
 - Povežite materijalne činjenice s uslovima iz definicije osobe koja ima pravo na supsidijarnu zaštitu
 - Nemojte zaboraviti da je utvrđivanje materijalnih činjenica postupak koji se odvija neprekidno
- Primenite podeljeni teret dokazivanja da biste prikupili dokaze
 - Proverite da li podnosilac zahteva ispunjava svoju dužnost potkrepljivanja (teret dokazivanja na podnosiocu zahteva)
 - Da li je podnosilac zahteva uložio istinski napor da dâ sve izjave i dostavi dokumentaciju kojom raspolaže?
 - Da li su svi dokazi dostavljeni što pre?
 - Da li je podnosilac zahteva dao zadovoljavajuće objašnjenje za nedostatak pratećih dokaza?
 - Ispunite dužnost nadležnog službenika da izvrši istraživanje (teret istraživanja na nadležnom službeniku)
 - Obavestite podnosioca zahteva o njegovim/njenim obavezama
 - Zamolite ga da vam objasni nejasnoće
 - Obratite pažnju na očigledne nedoslednosti, nedostatak informacija, pitanja uverljivosti
 - Pronađite relevantne informacije o zemlji porekla
 - Pronađite druge dokaze ako je moguće
 - Pravilno se odnosite prema osobama s posebnim procesnim potrebama
 - Ako je primenljivo, uzmite u obzir posebna pravila za potkrepljivanje (preneti teret dokazivanja):
 - Da li je primenljiv član 4, stav 4 Direktive o kvalifikaciji (prethodno proganjanje/ ozbiljna nepravda ili direktne pretnje)?
 - Da li je moguća zaštita u zemlji porekla?
 - Da li je primenljivo unutrašnje preseljenje (poznato i kao alternativa unutrašnjeg bega)?
 - Da li je primenljivo isključenje azila?
 - Da li podnosilac zahteva dolazi iz sigurne zemlje porekla koju takvom smatra vaše nacionalno zakonodavstvo?
- Prikupite dokaze koji su relevantni za materijalne činjenice
 - Prikupite izjave podnosioca zahteva
 - Lični razgovor/saslušanje
 - Pisane izjave

- Prikupite dokaze iz drugih izvora
 - Dokumenti (koje je dostavio podnosilac zahteva)
 - Informacije o zemlji porekla (COI)
 - Ostali dokazi
 - Izveštaji stručnjaka
 - Medicinska i psihološka dokumentacija
 - Izveštaji o jezičkoj analizi
 - Informacije dobijene od drugih osoba (iskaz svedoka)
 - Informacije dobijene od državnih organa zemlje članice Evropske unije
 - Informacije dobijene od drugih zemalja članica Evropske unije

Drugi korak: procena verodostojnosti

- Povežite dokaze sa svakom materijalnom činjenicom
- Procenite izjave podnosioca zahteva u skladu s pokazateljima verodostojnosti
 - Istražite unutrašnju verodostojnost
 - Dovoljno detalja i specifičnih informacija
 - Doslednost
 - Ponašanje ne treba koristiti kao indikator verodostojnosti
 - Istražite spoljašnju verodostojnost
 - Doslednost s informacijama o zemlji porekla
 - Doslednost s opštepoznatim informacijama
 - Doslednost s drugim dokazima
 - Istražite uverljivost
- Procenite dokumente
 - Relevantnost
 - Postojanje
 - Sadržaj
 - Oblik
 - Priroda
 - Autor
- Procenite medicinske i psihološke dokaze
- Uzmite u obzir pojedinačne i posredne faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene
 - Faktori u vezi s podnosiocem zahteva
 - Pamćenje
 - Trauma i posttraumatski stresni poremećaj
 - Drugi psihološki i zdravstveni problemi
 - Uzrast
 - Obrazovanje
 - Kultura, vera i uverenja
 - Seksualna orijentacija i rodni identitet (SOGI)
 - Rod

- Faktori u vezi s nadležnim službenikom
 - Budite svesni uticaja stresa, radnog opterećenja i rokova
 - Budite svesni uticaja dugotrajnog izlaganja iskazima tražilaca azila
 - Izbegavajte predrasude i stereotipe
 - Važnost samoprocene i nadzora
- Faktori u vezi sa postupkom saslušanja
- Utvrdite koje materijalne činjenice treba prihvatiti
 - U celosti sagledajte sve dokaze povezane sa svakom materijalnom činjenicom
 - Utvrdite koje činjenice su utvrđene (prihvaćene), a koje nisu (odbačene)
 - Utvrdite koje činjenice su još uvek neizvesne
 - Primenite član 4, stav 5 Direktive o kvalifikacijama na one materijalne činjenice koje su još uvek neizvesne (ne donositi preuranjene zaključke)

Treći korak: procena rizika

- Izvršite analizu osnovanog straha od progona/stvarnog rizika od trpljenja ozbiljne nepravde
 - Primenite član 4, stav 3. Direktive o kvalifikaciji
 - Uzmite u obzir prethodan progon i trpljenje ozbiljne nepravde ili njihov izostanak
 - Primenite standard dokazivanja

Praktični vodič Evropske kancelarije za podršku azilu: Procena dokaza Smernice

Uvod: važnost procene dokaza [nazad]

Procena dokaza se može definisati kao primarna metoda utvrđivanja činjenica u pojedinačnom slučaju kroz postupak proučavanja i poređenja dostupnih dokaza.

Oblast procene dokaza, opšte uzev, nije regulisana međunarodnim zakonima. Ženevska konvencija iz 1951. ne sadrži nikakve posebne odredbe koje se bave procenom dokaza. Međutim, neke smernice u toj oblasti su date u vidu „Priručnika i smernica o postupcima i kriterijumima za utvrđivanje statusa izbeglice prema Konvenciji iz 1951. godine i Protokolom iz 1967. godine o statusu izbeglica” (Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees) (ponovo izdat 2011. godine), u stavovima 195-2015, kao i u „Beleški o teretu i standardu dokaza u izbegličkim zahtevima” (Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims) Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice (iz 1998. godine).

U oblasti procene dokaza, **Direktiva o kvalifikaciji (QD)** predstavlja prvi pravno obavezujući nadnacionalni instrument regionalnog opsega kojim se utvrđuju kriterijumi koje podnositelj zahteva mora da ispuni da bi se kvalifikovao za status izbeglice ili osobe kojoj je potreban azil. Direktiva o kvalifikaciji se u velikoj meri oslanja na međunarodne i evropske instrumente i sudsku praksu koja se odnosi na izbeglice i ljudska prava.

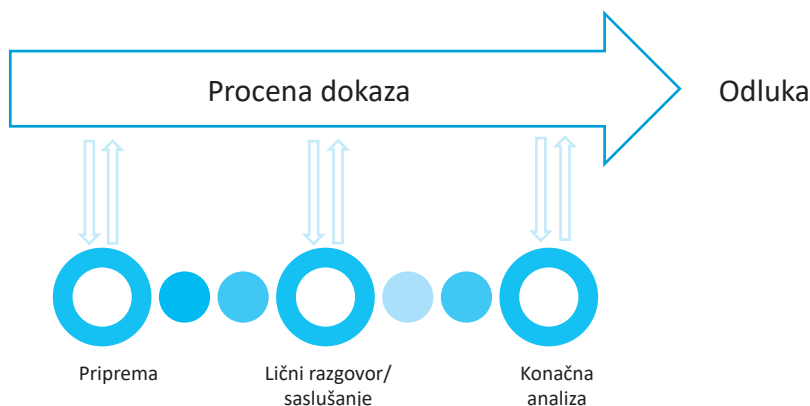
Međutim, evropske zemlje imaju različite pravne tradicije i praksu u vezi s procenom dokaza uopšte. Ako zemlje članice Evropske unije primene slične pravne koncepte na ispunjavanje zahteva za azil, ali je njihovo razumevanje dokaza različito, one vrlo lako mogu doći do različitih zaključaka. Ne samo to, postupci azila se razlikuju od drugih pravnih postupaka, delom zbog nedostatka „uobičajenih” objektivnih dokaznih sredstava, kao i zbog ozbiljnih posledica donete odluke. Zbog toga je utvrđivanje posebnih proceduralnih normi za procenu dokaza u postupku azila, kao i poznavanje tih standarda neophodno za pravedno i efikasno donošenje odluka.

Procena dokaza je metodologija koje treba biti svestan tokom celog postupka razmatranja zahteva za dobijanje azila.

Ovaj praktični vodič predstavlja pristup proceni dokaza u tri koraka:

- Prvi korak: prikupljanje informacija;
- Drugi korak: procena verodostojnosti;
- Treći korak: procena rizika.

Nadležni službenik ove korake primenjuje tokom različitih faza postupka azila:

Prvi korak prikupljanje informacija [nazad]

1.1 Utvrdite materijalne činjenice [nazad]

Da bi procenio zahtev za dobijanje azila, nadležni službenik mora da utvrdi materijalne činjenice.

Materijalne činjenice su one koje su direktno povezane s definicijom izbeglice (član 1, odeljak (A), stav 2. Ženevske konvencije iz 1951. godine i član 2, stav (d) Direktive o kvalifikaciji) i ili osobe koja ispunjava uslove za supsidijarnu zaštitu (član 2, stav (f) i član 15 Direktive o kvalifikaciji) i koje su ključne za zahtev. Obično nema potrebe da se posvećuje pažnja manje važnim činjenicama ili činjenicama koje nisu ključne i koje ne utiču na centralne elemente zahteva.

Pravilno utvrđivanje materijalnih činjenica je od suštinske važnosti, kako za procenu verodostojnosti, tako i za procenu rizika. Ako neka činjenica nije materijalna, onda nema potrebe uzeti je u razmatranje, bez obzira na to da li je nadležni službenik prihvati ili ne. Kada nadležni službenik prihvati neku materijalnu činjenicu, na osnovu nje može proceniti potrebu za azilom. Materijalna činjenica koja ne bude prihvaćena tokom procene verodostojnosti neće biti uzeta u obzir tokom procene rizika. Detaljne informacije o proceni verodostojnosti i rizika naći ćete u drugom i trećem koraku.

Pogledajte [šablon](#) za utvrđivanje materijalnih činjenica.

1.1.1 Povežite materijalne činjenice s uslovima iz definicije izbeglice [nazad]

Glavni elementi definicije izbeglice jesu sledeći:

- podnosilac zahteva mora biti državljanin treće zemlje izvan svoje zemlje porekla (ili osoba bez državljanstva izvan zemlje uobičajenog boravišta);
- podnosilac zahteva mora imati osnovan strah od progona;
- mogući progon mora biti u vezi sa (ili pretpostavljenom/pripisanom) rasom, verom, nacionalnošću, političkim stavovima ili pripadnošću podnosioca zahteva određenoj društvenoj grupi;
- podnosilac zahteva mora biti u nemogućnosti ili, zbog osnovanog straha, odbijati da primi zaštitu zemlje porekla;
- podnosilac zahteva ne sme biti izuzet iz statusa izbeglice.

1.1.2 Povežite materijalne činjenice s uslovima iz definicije osobe koja ima pravo na supsidijarnu zaštitu [nazad]

Zahtevi koje osoba mora ispuniti da bi imala pravo na supsidijarnu zaštitu navedeni su ispod:

- podnosilac zahteva mora biti državljanin treće zemlje izvan svoje zemlje porekla (ili osoba bez državljanstva izvan zemlje uobičajenog boravišta);
- podnosilac zahteva mora biti osoba koja ne ispunjava uslove za status izbeglice;
- moraju se poštovati osnovani razlozi da se veruje da bi se podnosilac zahteva suočio sa stvarnim rizikom od ozbiljne nepravde kako je definisana u članu 15 Direktive o kvalifikaciji;
- podnosilac zahteva mora biti u nemogućnosti ili, zbog takvog rizika, odbijati da primi zaštitu zemlje porekla;
- podnosilac zahteva ne sme biti izuzet iz supsidijarne zaštite.

1.1.3 Nemojte zaboraviti da je utvrđivanje materijalnih činjenica postupak koji se odvija neprekidno [nazad]

Osnovni princip jeste da nadležni službenik bude otvorenog uma i da uzme u obzir to da se nove činjenice mogu pojaviti u bilo kom trenutku tokom postupka.

Utvrdivanje materijalnih činjenica je proces koji se odvija neprekidno od trenutka kada podnosilac zahteva za azil podnese zahtev pa sve do trenutka u kom nadležni službenik započne procenu rizika.

Nadležni službenik utvrđuje materijalne činjenice zahteva tokom pripreme za razgovor, a na osnovu prvobitno raspoloživih informacija, tokom razgovora s podnosiocem zahteva, kao i kada razmatra podnete dokumente i dokaze, iskaze članova porodice ili svedoka ili informacije o zemlji porekla.

(Pogledajte [šablon](#) za utvrđivanje materijalnih činjenica.)

1.2 Primenite podeljeni teret dokazivanja da biste prikupili dokaze [nazad]

Polazna tačka kod zahteva za azil jeste da je na podnosiocu zahteva teret dokazivanja za zahtev koji podnosi. Međutim, zbog posebnih karakteristika postupka azila, pitanje tereta dokazivanja postaje složenije.

Postupak prikupljanja dokaza za potrebe utvrđivanja materijalnih činjenica zasniva se na tri osnovna principa:

- 1) dužnost podnosioca zahteva da zahtev potkrepi (teret dokazivanja na podnosiocu zahteva);
- 2) dužnost nadležnog službenika da izvrši istraživanje (teret istraživanja na nadležnom službeniku);
- 3) posebna pravila za potkrepljivanje (preneti teret dokazivanja);

1.2.1 Proverite da li podnosilac zahteva ispunjava svoju dužnost potkrepljivanja (teret dokazivanja na podnosiocu zahteva) [nazad]

Nadležni službenik treba da obavesti podnosioca zahteva o njegovom teretu dokazivanja koji podrazumeva obavezu podnosioca zahteva da dâ uverljivu izjavu, da predstavi sve dokaze koji su mu na raspolaganju, kao i da sarađuje s vlastima tokom ispitivanja njegovog zahteva.

U skladu sa članom 4, stav 1. Direktive o kvalifikaciji, zemlje članice Evropske unije mogu smatrati da je podnosilac zahteva dužan da što pre podnese sve elemente potrebne za potkrepljivanje zahteva za azil. U te elemente spadaju izjave podnosioca zahteva i sva dokumentacija kojom on raspolaže, a koja se odnosi na njegov uzrast i poreklo, uključujući i poreklo rodbine, njegov identitet, državljanstvo(-a), zemlju(-e) i mesto(-a) prethodnog boravišta, prethodne zahteve za azil, maršrute, putne isprave, kao i razloge za podnošenje zahteva za azil (član 4, stav 2. Direktive o kvalifikaciji).

1.2.1.1 Da li je podnosilac zahteva uložio istinski napor da dâ sve izjave i dostavi dokumentaciju kojom raspolaže? [nazad]

Podnosilac zahteva nadležnom službeniku treba da dostavi sve relevantne dokaze kojima raspolaže.

Prilikom procene ponašanja podnosioca zahteva u tom pogledu (tj. kakve dokaze bi trebalo da poseduje ili da bude u mogućnosti da pribavi), nadležni službenik treba da uzme u obzir sve pojedinačne i kontekstualne okolnosti slučaja, poput dostupnih načina pribavljanja dokaza, fizičkog/mentalnog zdravlja podnosioca zahteva, stepena obrazovanja, situacije u zemlji porekla, porodičnih veza, razloga i načina na koji je podnosilac zahteva pobeo iz zemlje, relevantnih zakona u zemlji porekla itd.

1.2.1.2 Da li su svi dokazi dostavljeni što pre? [nazad]

Od podnosioca zahteva se očekuje da što pre dostavi sve dostupne dokaze kojima raspolaže. Na taj način nadležni službenik može pravovremeno i pravilno da utvrdi i proceni sve materijalne činjenice slučaja. Poštovanje te obaveze je u bliskoj vezi s obavezom nadležnog organa da obavesti podnosioca zahteva o njegovim dužnostima u postupku azila, o načinima koji su podnosiocu zahteva na raspolaganju za podnošenje dokaza, kao i o pojedinačnim i kontekstualnim okolnostima slučaja.

Praktičan pristup podrazumeva razgovor s podnosiocem zahteva o tome koje dokaze namerava da podnese, kao i dogovor o razumnom vremenskom okviru.

1.2.1.3 Da li je podnosilac zahteva dao zadovoljavajuće objašnjenje za nedostatak pratećih dokaza? [nazad]

Za neke činjenice slučaja podnosilac zahteva možda neće moći da podnese prateće dokaze. Na nadležnom službeniku je da proceni da li je objašnjenje koje je podnosilac zahteva dao o tome zašto ne može da podnese dodatne dokaze prihvatljivo. Objašnjenje koje podnosilac zahteva pruži treba proceniti uzimajući u obzir

pojedinačne i kontekstualne okolnosti slučaja, a na osnovu indikatora verodostojnosti i faktora koji mogu dovesti do pogrešne procene (videti i 2.4 za faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene).

1.2.2 Ispunite dužnost nadležnog službenika da izvrši istraživanje (teret istraživanja na nadležnom službeniku) [nazad]

Podnosiocu zahteva mora biti omogućeno da predstavi sve materijalne činjenice i sve relevantne dokaze. Nadležni organ je dužan da u saradnji s podnosiocem zahteva utvrdi relevantne elemente zahteva. Da bi ispunio tu obavezu, nadležni službenik mora da uradi sledeće:

1.2.2.1 Obavestite podnosioca zahteva o njegovim/njenim obavezama [nazad]

Podnosilac zahteva mora biti obavešten o svojim dužnostima u postupku azila, uključujući tu i obavezu da saraduje, kao i o posledicama njihovog neispunjavanja. Te informacije treba pružiti što pre, a u skladu s nacionalnim postupcima. Te informacije moraju biti pružene na jeziku koji podnosilac zahteva razume ili se s razlogom pretpostavlja da razume i moraju biti lako razumljive. U pružene informacije moraju spadati i primenljivi vremenski okviri za ispunjavanje tih obaveza. Podnosilac zahteva treba da dobije i praktične informacije o načinu na koji može ispuniti svoje obaveze, a u skladu s nacionalnim zakonima i praksom.

1.2.2.2 Zamolite ga da vam objasni nejasnoće [nazad]

Nadležni službenik mora pojasniti sve relevantne činjenice zahteva u saradnji s podnosiocem zahteva, uzimajući u obzir dostupne dokaze, informacije o zemlji porekla, kao i moguće faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene (videti i 2.4 za faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene). Procena slučaja ne sme biti zasnovana na aspektima koji su nadležnom službeniku nejasni i koji ostavljaju prostor za pretpostavke, predviđanja, nagađanja, intuiciju i predosećaje.

1.2.2.3 Obratite pažnju na očigledne nedoslednosti, nedostatak informacija, pitanja uverljivosti [nazad]

Podnosiocu zahteva treba ukazati na sve nedoslednosti, pitanja uverljivosti i nedostatak informacija i dati mu mogućnost da ih razjasni. Nadležni službenik bi trebalo da usmeri svoju pažnju na utvrđivanje njihovih uzroka, kako bi mogao pravilno da proceni njihov uticaj na procenu verodostojnosti. Nadležni službenik treba da uzme u obzir i moguće prisustvo faktora koji bi mogli uticati na doslednost izjava podnosioca zahteva, kao i njegovu sposobnost da pruži detaljne informacije (videti i 2.4 za faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene).

1.2.2.4 Prikupite relevantne informacije o zemlji porekla [nazad]

Da bi procenio slučaj, nadležni službenik treba da prikupi relevantne, precizne i aktuelne informacije o zemlji porekla (COI). Informacije o zemlji porekla treba da budu što konkretnije, a ne ograničene na opšte stanje u zemlji porekla. Treba da dolaze iz različitih izvora, poput nacionalnih jedinica za informacije o zemlji porekla, Evropske kancelarije za podršku azilu, Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice i drugih organizacija koje se bave ljudskim pravima. Informacije o zemlji porekla treba da budu objektivne, a njihovo prikupljanje treba da bude nepristrasno (onaj ko ih prikuplja ne treba da razmatra samo one informacije o zemlji porekla koje idu u prilog samo negativnoj ili samo pozitivnoj odluci).

1.2.2.5 Pronađite druge dokaze ako je moguće [nazad]

Da bi procenio slučaj, nadležni službenik će možda morati da prikupi i druge dokaze po službenoj dužnosti (videti i odeljak 1.3.2.3 o ostalim dokazima).

1.2.2.6 Pravilno se odnosite prema osobama s posebnim procesnim potrebama [nazad]

Da bi efikasno potkrepili svoj zahtev, određenim podnosiocima zahteva će možda trebati posebne proceduralne garancije zbog, između ostalog, njihovog uzrasta, roda, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, teške bolesti, mentalnih poremećaja ili zbog posledica mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja. Zemlje članice Evropske unije će u razumnom roku nakon podnošenja zahteva proceniti da li su podnosiocu zahteva potrebne posebne proceduralne garancije i, ako je to slučaj, obezbediti odgovarajuću podršku.

Poseban akcenat treba staviti na istraživačku ulogu nadležnog službenika u slučajevima osoba s posebnim procesnim potrebama. Nadležni službenik treba da prikupi relevantne informacije obraćajući posebnu pažnju na posebne potrebe podnosioca zahteva. Da bi izvršio pravilnu procenu uticaja ovih okolnosti na konkretan slučaj, nadležnom službeniku će možda biti potrebna mišljenja relevantnih stručnjaka (npr. za mentalne poremećaje, posledice različitih oblika psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja itd.). Nadležni službenik treba podnosiocu zahteva s posebnim procesnim potrebama da omogući dovoljno vremena da navede elemente kojima će potkrepiti zahtev za azil, kao i uzeti te potrebe u obzir prilikom sprovođenja saslušanja.

1.2.3 Ako je primenljivo, uzmite u obzir posebna pravila za potkrepljivanje (preneti teret dokazivanja): [nazad]

Teret dokazivanja prenosi se na nadležnog službenika kada on utvrdi da je dostupna zaštita unutar zemlje ili zaštita u zemlji porekla ili da postoje elementi koji ukazuju na to da bi podnosilac zahteva trebalo da bude izuzet iz azila. Do tog prenosa dolazi i ako podnosilac zahteva pokaže da je već bio izložen progonu ili ozbiljnoj nepravdi ili direktnim pretnjama takvim progonom ili nepravdom u zemlji porekla. Postoje i slučajevi u kojima se teret dokazivanja prenosi na podnosioca zahteva, kao što je moguća primena koncepta sigurne zemlje porekla.

1.2.3.1. Da li je primenljiv član 4, stav 4 Direktive o kvalifikaciji (prethodno proganjanje/ozbiljna nepravda ili direktne pretnje)? [nazad]

Tokom ispitivanja činjenica nadležni službenik može utvrditi da je podnosilac zahteva dokazao da je već bio izložen progonu ili ozbiljnoj nepravdi ili direktnim pretnjama takvim progonom ili nepravdom u zemlji porekla. To bi bio ozbiljan indikator osnovanog straha od progona podnosioca zahteva ili stvarnog rizika od trpljenja ozbiljne nepravde, osim u slučaju da postoje dobri razlozi za zaključak da se progon ili ozbiljna nepravda neće ponoviti. Nadležni službenik je dužan da dokaže da li postoje takvi dobri razlozi.

1.2.3.2 Da li je moguća zaštita u zemlji porekla? [nazad]

Iako podnosilac zahteva mora da potkrepi svoj zahtev (rizik od progona/ozbiljne nepravde ukoliko bude vraćen u zemlju porekla), teret dokazivanja da je zaštita dostupna u zemlji porekla (suprotno) jeste na nadležnom službeniku.

Da bi se utvrdilo da li je zaštita u zemlji porekla dostupna, u postupku utvrđivanja materijalnih činjenica zahteva nadležni službenik treba da utvrdi da li je podnosilac zahteva pokušao da traži zaštitu nadležnih organa/subjekata; ako nije, zašto nije; od kojih organa/subjekata je tražena zaštita, šta je bio rezultat tog postupka i da li je zaštita dostupna, efikasna i neprivremene prirode (član 7 Direktive o kvalifikaciji).

1.2.3.3 Da li je primenljivo unutrašnje preseljenje (poznato i kao alternativa unutrašnjeg bega)? [nazad]

Ako to omogućavaju nacionalni zakoni, nadležni službenik može ustvrditi da je podnosiocu zahteva u nekom delu zemlje porekla dostupna efikasna unutrašnja zaštita od progona ili ozbiljne nepravde. U tom slučaju nadležni službenik je dužan da dokaže da postoji takav deo zemlje porekla u koji podnosilac zahteva može sigurno i zakonito otputovati, kom može dobiti pristup i opravdano očekivati da može tamo ostati (član 8 Direktive o kvalifikaciji).

Da bi potkrepio takav zaključak, nadležni službenik prilikom utvrđivanja materijalnih činjenica mora imati na umu opšte okolnosti koje preovlađuju u tom delu zemlje, kao i lične okolnosti podnosioca zahteva. Mora se pobrinuti za to da precizne i aktuelne informacije o opštem stanju u toj zemlji i stanju u regionu te zemlje koji je određen za zaštitu budu prikupljene iz relevantnih izvora, poput Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice i Evropske kancelarije za podršku azilu.

U slučajevima u kojima su država ili zastupnici države ti koji vrše progon ili nanose tešku nepravdu, nadležni službenik treba da pretpostavi da efikasna zaštita unutar države podnosiocu zahteva nije dostupna.

Kada je podnosilac zahteva maloletno lice bez pratnje, dostupnost odgovarajuće brige i organizovanog staranja o tom licu, a koji su u najboljem interesu maloletnog lica bez pratnje, treba da budu deo postupka kojim nadležni službenik istražuje da li je efikasna zaštita dostupna.

1.2.3.4 Da li je primenljivo isključenje azila? [nazad]

U postupku utvrđivanja materijalnih činjenica (pre proučavanja činjenica) nadležni službenik može utvrditi osnov po kom bi podnositelj bio izuzet iz azila.

Ukoliko nadležni službenik smatra da bi podnosiocu zahteva trebalo uskratiti pravo na azil na osnovu izuzeća, on to mora potkrepiti u skladu sa članom 12 Direktive o kvalifikaciji i članom 17 Direktive o kvalifikaciji.

Izuzeće mora biti zasnovano na jasnim i uverljivim dokazima. Podnosiocu zahteva se mora pružiti mogućnost da ospori dokaze koji su upotrebljeni u prilog izuzeću.

1.2.3.5 Da li podnositelj zahteva dolazi iz sigurne zemlje porekla koju takvom smatra vaše nacionalno zakonodavstvo? [nazad]

Neke zemlje članice Evropske unije su uvele pojam sigurne zemlje porekla i određene zemlje označile kao sigurne zemlje prema svom nacionalnom zakonodavstvu. U zavisnosti od nacionalnog zakonodavstva i prakse, ako podnositelj zahteva dolazi iz takve zemlje, nadležni službenik može pretpostaviti da je ona sigurna za podnosioca zahteva, osim u slučaju da on navede činjenice koje ukazuju na suprotno. Označavanje neke zemlje kao sigurne ne može biti apsolutna garancija sigurnosti za svakog državljanina te zemlje.

Kada podnositelj zahteva dokaže da u njegovom konkretnom slučaju postoje ozbiljni razlozi da se ta zemlja smatra nebezbednom, označavanje te zemlje kao sigurne se više ne može smatrati relevantnim za njega. Prema nacionalnim smernicama i praksom, nadležni službenik treba podnosiocu zahteva da pruži priliku da navede takve činjenice, uključujući tu i informisanje podnosioca zahteva o tome, kao i da obrati pažnju na to tokom saslušanja.

1.3 Prikupite dokaze koji su relevantni za materijalne činjenice [nazad]

Nadležni službenik ima obavezu da istraži i prouči raspoložive dokaze i, ako je to primenljivo, zatraži da se dostave dodatni materijalni dokazi koji se razumno mogu obezbediti (na primer medijski izveštaji, medicinski dokazi itd.).

Za donošenje kvalitetnih odluka je neophodno da nadležni službenik pomogne podnosiocu zahteva tako što će detaljno proučiti sve dostavljene dokaze i da podnosiocu zahteva pruži priliku da dostavi sve relevantne dokaze.

Sve dokaze treba prikupiti u skladu sa članom 4, stav 3. Direktive o kvalifikaciji. Nadležni službenik treba da povede računa o tome da razume relevantnost svih dokaza koje je podnositelj zahteva dostavio kako bi potkrepio svoj zahtev.

U nekim situacijama, čak i ako je podnositelj zahteva uložio iskreni napor kako bi dao sve izjave, podneo svu dokumentaciju kojom raspolaže i pružio zadovoljavajuće objašnjenje razloga zbog kojih nije u mogućnosti da predoči neke dokaze, nadležni službenik može smatrati da je neophodno prikupiti dodatne informacije kako bi se razjasnile sve relevantne činjenice slučaja. Dodatne informacije se mogu prikupiti iz dodatnih izjava podnosioca zahteva, članova njegove porodice, mišljenja stručnjaka, novih dokaza u pisanom obliku, preciznijih informacija o zemlji porekla itd. Nacionalnim zakonodavstvom i smernicama mogu biti definisani rokovi za prikupljanje dodatnih informacija.

Prihvaćeno je da podnosioci zahteva često ne mogu da potkrepe svoje izjave nezavisnim dokumentovanim ili drugim dokazima. Na primer, mogu postojati logističke ili bezbednosne poteškoće u dobijanju izvornih zvaničnih dokumenata iz zemlje porekla. Međutim, sve pružene informacije mogu biti od velike pomoći nadležnom službeniku u proceni sveukupne verodostojnosti zahteva.

1.3.1. Prikupite izjave podnosioca zahteva [nazad]

Lični iskaz podnosioca zahteva je obično najvažniji dokaz, a ponekad i jedini. Taj dokaz može biti predodan na razne načine, uključujući i lični razgovor ili pisanu izjavu ili oboje.

1.3.1.1. Saslušanje [nazad]

Saslušanje će u većini slučajeva biti glavni izvor dokaza za nadležnog službenika prilikom procene zahteva. Stoga je neophodno da saslušanje bude obavljeno na način kojim će od podnosioca zahteva biti dobijeni kvalitetni dokazi.

Smernice o sprovođenju kvalitetnog saslušanja nalaze se u **Praktičnom vodiču za obavljanje saslušanja Evropske kancelarije za podršku azilu**.

1.3.1.2. Pisane izjave [nazad]

Mogu se javiti situacije u kojima će pisane izjave biti prihvaćene kao dodatni dokazi kojima se potkrepljuje zahtev. Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s prihvatljivošću pisanih izjava, pronaći ćete ih [ovde](#).

1.3.2. Prikupite dokaze iz drugih izvora [nazad]

Pored sopstvenog iskaza datog tokom saslušanja i/ili pisane izjave, podnosioci zahteva mogu pružiti i dodatne propratne dokaze u različitim oblicima.

Ispod ćete naći smernice za najčešće vrste dokaza koji se podnose i kako ih treba obrađivati. Prilikom prikupljanja dokaza iz drugih izvora nadležni službenik treba da bude oprezan i da poštuje pravila o poverljivosti.

1.3.2.1. Dokumenti (koje je dostavio podnosilac zahteva) [nazad]

Svi dokumenti koje podnosilac zahteva dostavi kao dokaze u prilog svom zahtevu moraju biti detaljno proučeni. Nadležni službenik treba prvo sa sigurnošću da utvrdi koji su dokumenti dostavljeni i koliko su relevantni za zahtev. U slučajevima u kojima je to moguće, nadležni službenik treba da prikupi informacije o sadržaju i obliku predloženih dokumenata koji se obično očekuju (npr. nalozi za hapšenje, sudski pozivi). Takve informacije se mogu prikupiti putem relevantnih informacija o zemlji porekla.

Nadležni službenik treba da sazna i na koji način je podnosilac zahteva došao do dokumenata koje je podneo. Ako podnosilac zahteva podnese dokument do kog obično ne bi mogao da dođe, to može imati uticaja na to da li nadležni službenik može da se osloni na taj dokument kao na potkrepljujući dokaz. Ako je podnosilac zahteva pribavio dokumente za koje se ne očekuje da ih može posedovati, treba mu pružiti priliku da objasni kako je to uradio.

Treba proveriti da li u pasošima ima pečata dobijenih prilikom ulaska/izlaska iz zemlje, viza, dokaza o povratku u zemlju porekla itd., kako bi se potvrdila istorija migracije podnosioca zahteva, kao i da bi se potvrdio iskaz podnosioca zahteva o događajima radi procene verodostojnosti.

U slučajevima u kojima je dostupno takvo stručno znanje, dokumente može da prouči odgovarajući stručnjak kako bi se utvrdilo da li su autentični ili ima dokaza da su falsifikovani. Ako se utvrdi da su dokumenti falsifikovani, podnosiocu zahteva treba pružiti priliku da objasni kako je došao do njih.

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s tim da li se moraju podneti originalni dokumenti ili su prihvatljive i kopije, pronaći ćete ih [ovde](#).

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s tim da li prevode treba da obezbedi podnosilac zahteva ili nadležni organ zemlje članice Evropske unije, pronaći ćete ih [ovde](#).

1.3.2.2. Informacije o zemlji porekla (COI) [nazad]

Dostupnost kvalitetnih informacija o zemlji porekla je od suštinske važnosti za postupak donošenja odluka. Nadležni službenik mora biti siguran da su informacije kojima raspolaže relevantne, precizne i aktuelne, kao i da dolaze iz različitih izvora. U takve izvore mogu spadati nacionalne jedinice za informacije o zemlji porekla, Evropska kancelarija za podršku azilu (EASO), Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR) i druge relevantne organizacije koje se bave ljudskim pravima.

Ako informacije nisu već dostupne, nadležni službenik će možda morati da zatraži ili istraži informacije koje su relevantne za zahtev.

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s prikupljanjem informacija o zemlji porekla, pronaći ćete ih [ovde](#).

1.3.2.3. Ostali dokazi [nazad]

- [Izveštaji stručnjaka \[nazad\]](#)

Nadležnim službenicima na raspolaganju mogu biti i razni izveštaji stručnjaka koji im mogu pomoći tokom postupka donošenja odluka. Takve izveštaje može im obezbediti sam podnosilac zahteva ili nadležni organ.

Podnosioci zahteva mogu se osloniti na izveštaje stručnjaka koji pružaju informacije u vezi s kulturom iz koje dolaze, stanjem u zemlji ili drugim pitanjima relevantnim za njihov zahtev. Takvi izveštaji mogu biti od posebne koristi u slučaju nedostatka informacija o zemlji porekla iz drugih izvora ili kada su te informacije neodređene ili suviše uopštene.

Međutim, to ne znači da bi takve izveštaje trebalo prihvatiti na isti način kao i informacije o zemlji porekla. Nadležni službenici moraju odlučiti koliku težinu da pridaju takvim izveštajima prilikom procene verodostojnosti navedenih materijalnih činjenica, kao i kasnije, prilikom procene rizika prilikom povratka.

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s prikupljanjem izveštaja stručnjaka i okolnostima u kojima se mogu zatražiti, pronaći ćete ih [here](#).

- [Medicinska i psihološka dokumentacija \[nazad\]](#)

Izveštajima stručnih kliničara koje pribavljaju zemlje članice Evropske unije, podnosilac zahteva ili njegov predstavnik, a koji idu u prilog tvrdnji da je podnosilac zahteva bio žrtva mučenja ili ozbiljne nepravde, treba dati odgovarajuću težinu prilikom donošenja odluke ([član 18 prerađene Direktive o postupcima azila \(APD\)](#)). Nadležni službenik nema pravo da donosi samostalne medicinske zaključke na osnovu medicinskih dokaza, kao ni o medicinskim pitanjima uopšte.

Pored procene pitanja kao što su dokazi o mučenju, medicinski izveštaji mogu da pruže i ključne informacije o sposobnosti podnosioca zahteva da dâ razumljiv i detaljan iskaz o tome šta mu se dogodilo. Na primer, izveštaj kojim se potvrđuje da je podnosilac zahteva pretrpeo traumu i da zbog toga ima teškoće da se seti događaja na razumljiv način može pomoći nadležnom službeniku da odluči kako da tumači njegove dokaze, kao i koliku težinu da dâ očiglednom nedostatku detalja ili koherentnosti.

- [Izveštaji o jezičkoj analizi \[nazad\]](#)

Nadležni službenici mogu imati pristup izveštajima o jezičkoj analizi koje izrađuju stručnjaci za jezik koji razgovaraju s pojedincima i slušaju ih, a zatim donose logičan zaključak o verovatnoj zemlji porekla.

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s prihvatljivošću takvih izveštaja i načinom na koji treba da se pribave, pronaći ćete ih [ovde](#).

- [Informacije dobijene od drugih osoba \(iskaz svedoka\) \[nazad\]](#)

Pored informacija koje daju stručnjaci u svojoj oblasti, iskaz mogu dati i drugi pojedinci ili grupe ili se on od njih može tražiti, a što bi moglo pomoći u proceni verodostojnosti iskaza podnosioca zahteva. Takav iskaz može doći iz velikog broja izvora, uključujući sledeće:

- članovi porodice,
- škole,
- političke grupe,
- verske grupe.

Takve dokaze treba pažljivo proučiti i proceniti da bi se utvrdilo na koji način idu u prilog iskazu podnosioca zahteva ili mu protivreče. Kada nadležni službenik prikupi takve dokaze, posebnu pažnju treba posvetiti pitanju

poverljivosti. Nadležni službenik treba da donese i zaključak o tome koliku težinu će dati takvom iskazu, kao i o tome da li je sam svedok pouzdan ili ne.

- **Informacije dobijene od državnih organa zemlje članice Evropske unije [nazad]**

Moguće je da postoje informacije koje poseduju druga ministarstva, a koje bi mogle biti od pomoći prilikom utvrđivanja materijalnih činjenica zahteva. Na primer, može biti prikladno da se zatraže informacije kao što su:

- podudaranje otisaka prstiju u bazi podataka Eurodac,
- registrovani brakovi,
- policijski/sudski dosijeji,
- medicinska dokumentacija (možda će prema nacionalnim zakonima i smernicama biti potreban pristanak podnosioca zahteva).

U slučaju da nadležni službenici zemalja članica Evropske unije prikupljaju dokaze unutar zemlje porekla, potrebno je obratiti posebnu pažnju na to da se podnosilac zahteva ili osobe povezane s njim ne dovedu u opasnost.

- **Informacije dobijene od drugih zemalja članica Evropske unije [nazad]**

U određenim okolnostima može biti prikladno da se zatraže informacije o podnosiocu zahteva od neke druge zemlje članice Evropske unije u kojoj je prethodno boravio. Za takve zahteve će možda biti potreban pristanak podnosioca zahteva zbog pitanja poverljivosti.

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s načinom podnošenja takvih zahteva, pronaći ćete ih [ovde](#).

Drugi korak: procena verodostojnosti [nazad]

Nakon što prikupi sve informacije i dokaze, nadležni službenik treba da se posveti proceni dokaza koji potkrepljuju svaku materijalnu činjenicu.

2.1 Povežite dokaze sa svakom materijalnom činjenicom [nazad]

Nadležni službenik treba da zapamti da „materijalne činjenice” nisu isto što i dokazane činjenice u smislu u kom se „činjenice” obično shvataju u sistemu građanskog prava, nego se odnose na navode za koje se u kontekstu azila mora proceniti da li su verodostojni ili ne.

Tokom čitavog postupka prikupljanja dokaza neophodno je voditi računa o tome da svi dokazi koji se prikupljaju budu relevantni za materijalne činjenice slučaja. U mnogim slučajevima neke vrste dokaza mogu biti povezane s više materijalnih činjenica (npr. saslušanje ili pisane izjave).

Pogledajte [šablon](#) za povezivanje dokaza s materijalnim činjenicama.

2.2 Procenite izjave podnosioca zahteva u skladu s pokazateljima verodostojnosti [nazad]

2.2.1 Istražite unutrašnju verodostojnost [nazad]

Unutrašnja verodostojnost obuhvata dovoljan broj detalja i specifičnih informacija, kao i doslednost.

2.2.1.1 Dovoljno detalja i specifičnih informacija [nazad]

Koji nivo ili količina detalja je potrebna?

Po pravilu, što je više detalja navedeno i dostupno, to je opšti utisak bolji. To se odnosi na činjenicu da se stvarni proživljeni događaji obično mogu jasno i spontano prepričati. Međutim, nadležni službenik treba da bude svestan toga da može postojati razumno objašnjenje zbog čega podnosilac zahteva ne može da se seti detalja određenog događaja i da ima na umu moguću iskrivljenu sliku o događajima (videti i [2.4 za faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene](#)). Stoga nedostatak detalja ne utiče na verodostojnost u svim slučajevima.

Specifičnost čine izuzetno lične, pojedinačne okolnosti i način na koji je neki događaj doživljen i predstavljen. Osnovni tok događaja u mnogim slučajevima može biti vrlo sličan, ali svaki slučaj ima svoje specifičnosti koje ga čine jedinstvenim. U takvim slučajevima od pomoći može biti ne zadržavati se previše na osnovnim elementima zahteva, već postavljati pitanja o onome što okružuje događaj i na taj način utvrditi specifičnosti. Ukoliko u iskazu podnosioca zahteva nedostaju specifične informacije, to može biti indikator nedostatka verodostojnosti.

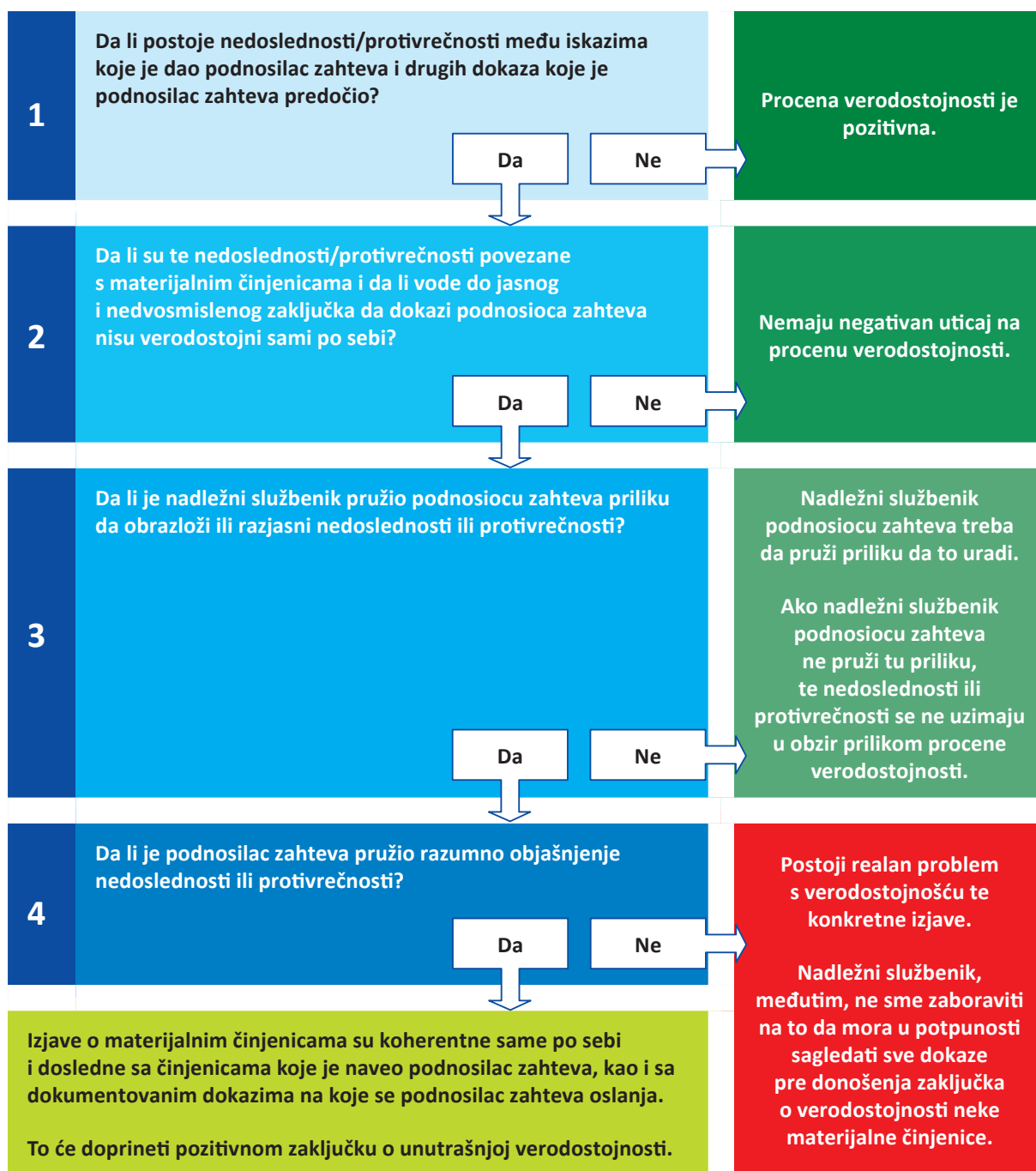
Saslušanje je obično najvažniji izvor informacija za prikupljanje što više detalja i specifičnih informacija i u velikoj meri zavisi od veština obavljanja saslušanja nadležnog službenika (stvaranje pozitivne atmosfere, dobre tehnike obavljanja saslušanja, temeljnije poznavanje slučaja) kako bi se dobili ključni detalji.

2.2.1.2 Doslednost [nazad]

Pod doslednošću se obično podrazumeva nedostatak nepodudarnosti, protivurečnosti i razlika u materijalnim činjenicama koje podnosilac zahteva iznosi. Odnosi se na sledeće:

- opšte usmene ili pisane izjave podnosioca zahteva;
- različite izjave o istoj temi u različitim fazama postupka;
- različite informacije o istoj temi dobijene iz ostalih dokaza koje je predočio podnosilac zahteva.

Test u četiri koraka predstavljen u nastavku može poslužiti kao smernica za način na koji nadležni službenik treba da rešava pitanja (ne)doslednosti:

2.2.1.3 Ponašanje ne treba koristiti kao indikator verodostojnosti [nazad]

Opšte uzev, ponašanje se odnosi na neverbalne signale komunikacije i oblike ponašanja poput tona glasa i modulacije govora, radnji, kontakta očima, izraza lica itd. Oni su najvidljiviji tokom saslušanja.

Nadležni službenik ne treba da se osloni na ponašanje kao na indikator verodostojnosti. Zaključci izvedeni na osnovu ponašanja podnosioca zahteva često se ne razlikuju od običnih pretpostavki i subjektivnog prosuđivanja na osnovu predosećaja.

2.2.2. Istražite spoljašnju verodostojnost [nazad]

Spoljašnja verodostojnost se odnosi na doslednost s informacijama o zemlji porekla (COI), poznatim činjenicama i drugim dokazima koje prikupi nadležni organ.

2.2.2.1 Doslednost s informacijama o zemlji porekla [nazad]

Informacije o zemlji porekla se mogu upotrebiti za različite aspekte razmatranja zahteva. Mogu se upotrebiti kako bi iskaz podnosioca zahteva o materijalnim činjenicama bio potkrepljen, kao i za stvaranje propratnih dokaza koji će biti upotrebljeni za procenu rizika prilikom povratka.

- **Potkrepljujuće informacije o zemlji porekla**

Ako objektivne informacije o zemlji porekla potvrđuju dokaze podnosioca zahteva, nema ozbiljnog razloga za sumnju i navedena činjenica se može prihvatiti.

- **Protivurečne informacije o zemlji porekla**

Informacije o zemlji porekla koje jasno protivureče navedenoj materijalnoj činjenici predstavljaju negativan faktor verodostojnosti. Stoga podnosiocu zahteva treba pružiti priliku da ih dodatno objasni.

- **Nedostatak informacija o zemlji porekla**

Nedostatak informacija o zemlji porekla ne znači obavezno i da se navedena činjenica/događaj nije dogodio. Na primer, razlog za to može biti ograničen pristup informacijama u zemlji porekla ili manji obim i istaknutost događaja itd. Stoga nedostatak informacija o zemlji porekla ne treba sam po sebi da dovede do negativnog zaključka o verodostojnosti.

2.2.2.2 Doslednost s opštepoznatim informacijama [nazad]

Određene činjenice su opšte poznate i ne mogu se razumno osporiti (poput zakona fizike, na primer). Te činjenice ne zavise od različitih kulturoloških percepcija. Takve činjenice se obično ne moraju potkrepiti dodatnim dokazima. Iskaz podnosioca zahteva treba da bude dosledan s takvim opšte poznatim činjenicama kako bi bio smatran verodostojnim. Prilikom primene ovog koncepta, nadležni službenik treba da pazi da to ne proširi i na stanovišta koja on lično uzima zdravo za gotovo zbog društvenog i kulturnog miljea iz kog dolazi, kao i ličnog iskustva.

2.2.2.3 Doslednost s drugim dokazima [nazad]

U ostale dokaze mogu spadati izjave izdržavanih lica i svedoka, dokumenti drugih državnih organa, izveštaji stručnjaka itd. Takvi dokazi mogu ići u prilog ili biti u suprotnosti s izjavama podnosioca zahteva. Za početak treba proceniti unutrašnju verodostojnost tih ostalih dokaza. Ako je neki dokaz u suprotnosti s izjavama podnosioca zahteva, nadležni službenik to treba da istraži i pruži podnosiocu zahteva priliku da objasni nedoslednosti. Nadležni službenik treba to objašnjenje da uzme u obzir.

2.2.3. Istražite uveljivost [nazad]

Da bi bio uverljiv, tok događaja mora da bude verovatan i da deluje moguće razumnoj osobi.

Nadležni službenici treba da budu svesni toga da pojam uveljivosti treba primenjivati s oprezom, barem zato da bi se izbegla nagađanja i subjektivne pretpostavke i predubeđenja. Navedena činjenica može biti sasvim uverljiva kada se posmatra u kontekstu okolnosti podnosioca zahteva, uključujući rod, uzrast, seksualnu orijentaciju, rodni identitet, obrazovanje, društveno i kulturno poreklo, životna iskustva i okolnosti u zemlji porekla ili mestu uobičajenog boravišta itd. Nadležni službenik treba da bude svestan da mogu postojati razlike u perspektivi između njega i podnosioca zahteva, čime bi se možda mogla objasniti očigledna neuverljivost.

Zaključak o neuverljivosti mora biti zasnovan na razumno izvedenim i objektivno opravdanim zaključcima, a nadležni službenik treba da navede jasno artikulisane razloge na osnovu kojih je zaključio da je iskaz neuverljiv.

Pogledajte [šablon](#) za povezivanje dokaza s materijalnim činjenicama.

2.3 Procenite dokumente [nazad]

Dokumente treba proceniti u skladu sa sledećim koracima:

- **Relevantnost [nazad]**

Relevantnost se odnosi na to da li je dokument povezan s određenom materijalnom činjenicom. Relevantnost treba razjasniti u saradnji s podnosiocem zahteva.

- **Postojanje [nazad]**

Postojanje se odnosi na to da li određena vrsta dokumenta postoji u skladu s opštim informacijama.

- **Sadržaj [nazad]**

Treba proceniti sledeće elemente:

- Da li sadrži unutrašnje protivurečnosti?
- Da li je u skladu s izjavama podnosioca zahteva?
- Da li je u skladu s informacijama o zemlji porekla?
- Da li je dokument precizan? Preciznost se odnosi na broj detalja koji su relevantni za određenu materijalnu činjenicu.
- Da li je dokument direktan iskaz materijalne činjenice? Da li informacije dolaze iz direktnog izvora ili su to prepričane izjave podnosioca zahteva?

- **Oblik [nazad]**

Oblik dokumenta je važan za procenu njegove autentičnosti. U zavisnosti od nacionalne prakse, u to može spadati procena stručnjaka ili poređenje s referentnim materijalima. Nadležni službenik mora da bude oprezan prilikom donošenja zaključka o autentičnosti zasnovanog isključivo na obliku dokumenta, pošto u nekim zemljama ne postoje standardizovani oblici za određene vrste dokumenata.

- **Priroda [nazad]**

Priroda dokumenta odnosi se na to da li je dokument podnet u originalu ili kao kopija, u kakvom je stanju, da li postoje oštećenja ili tragovi izmena. Originalni dokumenti obično imaju veću vrednost prilikom procene. Međutim, nadležni službenik treba da ima na umu da neke dokumente nije moguće pribaviti u originalu.

- **Autor [nazad]**

Nadležni službenik treba da utvrdi kvalifikacije autora i njegovu objektivnost i/ili relevantno iskustvo.

Dokumente treba razmatrati zajedno s drugim dokazima koji služe za utvrđivanje određene materijalne činjenice koju treba da potkrepe, kao i s drugim elementima procene verodostojnosti. Dokument mora biti procenjen na isti način kao i bilo koji drugi dokaz. Nije primereno ne pridavati težinu dokumentu bez navođenja razloga za donošenje takvog zaključka zasnovanog na dostupnim dokazima, tj. na objektivnim informacijama o zemlji iz pouzdanih izvora, a koje se odnose na njegovu pouzdanost kada se uzmu u obzir ostali dokazi o tom pitanju.

Više informacija o dokumentima koje predoči podnosilac zahteva pronaći ćete u odeljku 1.3.2.1

Pogledajte šablon za donošenje zaključaka o verodostojnosti.

2.3.1 Procenite medicinske i psihološke dokaze [nazad]

Medicinski ili psihološki dokazi predstavljaju specifičnu vrstu dokaza koju sastavlja kvalifikovana osoba. Nadležni službenik ne sme da donosi medicinske zaključke ili daje svoje mišljenje o terapiji koju sprovodi lekar. Lekar ne bi smeo da donosi zaključke o verodostojnosti ili pravnim pitanjima.

Medicinska ili psihološka dokumentacija treba da obuhvati dovoljno informacija u vezi s kvalifikacijama medicinskog stručnjaka i metodama pregleda kako bi se omogućila nezavisna procena njegove pouzdanosti. U skladu s nacionalnim smernicama, takvu procenu može da izvrši nadležni službenik ili stručnjak.

U slučaju navodnog mučenja, na primer, medicinske izveštaje treba proceniti u skladu sa standardima [Istanbulskog protokola](#).

U slučaju sumnje, nadležni službenik može zatražiti drugo mišljenje u skladu s nacionalnom praksom. Ako su dodate relevantne nacionalne smernice, pronaći ćete ih [ovde](#).

2.4 Uzmite u obzir pojedinačne i posredne faktore koji mogu dovesti do pogrešne procene [nazad]

Tokom ispitivanja verodostojnosti dokaza koji potkrepljuju materijalne činjenice, nadležni službenik bi trebalo da ima na umu da konkretan položaj i lične okolnosti podnosioca zahteva mogu imati ozbiljan uticaj na način na koji podnosilac zahteva shvata i iznosi događaje koji se odnose na zahtev. Prilikom primanja i tumačenja informacija može doći do stvaranja iskrivljene slike koja nastaje i kao rezultat životnog i profesionalnog iskustva, kao i predrasuda nadležnog službenika.

Takve pojave, tipične za ljudsku prirodu, gotovo je nemoguće izbeći. Međutim, potrebno je imati ih na umu prilikom obavljanja saslušanja (videti i **Praktični vodič za obavljanje saslušanja/tehnike intervjuja Evropske kancelarije za podršku azilu**), kao i prilikom procene verodostojnosti. Isto tako, uvek treba analizirati to da li su takvi individualni i subjektivni faktori možda uticali na indikatore verodostojnosti ili bi mogli da objasne očigledne nedoslednosti ili protivurečnosti u izjavama podnosioca zahteva.

Mnogi faktori koji utiču na formiranje iskrivljene slike o nečemu se često međusobno preklapaju. Neophodno je da osobe koje rade u oblasti azila budu svesne tih faktora. Delimičan spisak mogućih faktora koji mogu dovesti do stvaranja iskrivljene slike o događajima naveden je u nastavku.

2.4.1. Faktori u vezi s podnosiocem zahteva [nazad]

Usmene izjave su glavni (veoma često i jedini) dokaz koji podnosilac zahteva pruži. Prilikom procene njihove verodostojnosti nadležni službenik treba da obrati pažnju na to da proveriti da li je podnosilac zahteva imao priliku da se dobro priseti činjenica i navede ih, kao i da li su predočene informacije ispravno primljene i shvaćene. Brojni faktori mogu imati veliki uticaj u tom postupku.

2.4.1.1 Pamćenje [nazad]

Ljudsko pamćenje ima svoje slojeve i ograničenja, što se mora prihvatiti prilikom rada s podnosiocima zahteva za azil koji se u svojim izjavama često mogu osloniti samo na svoje pamćenje. Prisećanje datuma, detalja nekog događaja koji se desio davno ili opisivanje osoba koje su sreli samo jednom može biti veoma teško.

Nadležni službenik treba da ima realna očekivanja u vezi s brojem detalja dalekih, često traumatičnih sećanja prilikom obavljanja saslušanja i kasnije prilikom analize njegovog ishoda. Način na koji se saslušanje obavlja takođe ima uticaj na količinu i kvalitet informacija kojih se podnosilac zahteva može setiti. Tokom saslušanja treba izbegavati, na primer, sugestivna pitanja, pošto ona mogu uticati na iskaz podnosioca zahteva o događajima. Dodatne smernice potražite u **Praktičnom vodiču za obavljanje saslušanja/tehnike intervjuja Evropske kancelarije za podršku azilu**.

2.4.1.2 Trauma i posttraumatski stresni poremećaj [nazad]

Odgovarajući medicinski izveštaj ili mišljenje psihologa u dosijeu podnosioca zahteva obično su jasan dokaz koji potvrđuje da je data osoba doživela nešto toliko traumatično da njena sposobnost da se seti ranijih događaja, da prati temu i da strukturiran iskaz o tome može biti ozbiljno narušena, možda čak i onemogućena. Traumatična iskustva mogu izazvati strah i nedostatak poverenja, što bi moglo da utiče na količinu i kvalitet informacija koje je podnosilac zahteva spreman da pruži.

Izjave osoba koje su doživele traumu ili pate od posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP) su uglavnom fragmentirane, ne slede vremenski tok i ne kontrolišu ih vlastita volja već ih pokreću senzorni nadražaji. Traumatizovana osoba će možda izbegavati da govori o teškim iskustvima.

Preporučuje se pridavanje veće težine objektivnim okolnostima u slučaju, a ne subjektivnom elementu straha koji podnosioc zahteva ispoljava. Prilikom razmatranja zahteva traumatizovane osobe, nadležni službenik ne treba da ima ista očekivanja prilikom primene indikatora verodostojnosti (videti [odeljak 2.2 o upotrebi indikatora verodostojnosti](#)). Nadležni službenik treba da bude naročito oprezan prilikom donošenja negativnih zaključaka o verodostojnosti na osnovu izjava podnosioca zahteva.

Vredi zapamtiti i to da su se traumatični događaji ili iskustva mogli dogoditi nakon napuštanja zemlje porekla, uključujući i zemlju u kojoj se postupak azila odvija.

2.4.1.3 Ostali psihološki i zdravstveni problemi [nazad]

Poteškoće u davanju jasnih i koherentnih izjava mogu biti izazvane i medicinskim problemima i zavisnostima podnosioca zahteva, poput uzimanja jakih lekova, mentalnih poremećaja, depresije ili zavisnosti od droga ili alkohola. Nedostatak znanja o ovim faktorima i njihovo nerešavanje mogu dovesti do pogrešnih zaključaka o verodostojnosti.

2.4.1.4 Uzrast [nazad]

Faktor uzrasta može biti ključan faktor koji treba uzeti u obzir prilikom procene verodostojnosti. On je posebno važan u slučajevima s maloletnim osobama bez pratnje ili u kojima se s maloletnim osobama razgovara u svojstvu svedoka u slučajevima njihovih roditelja (staratelja).

Izjave dece mogu biti nedosledne, sadržati nejasne izraze ili izjave koje su čula od rođaka ili odraslih koji su putovali s njima itd. Zbog toga je važno da se saslušanje obavlja na način prilagođen deci (videti **Praktični vodič za obavljanje saslušanja/tehnike intervjua Evropske kancelarije za podršku azilu**).

Uzrast je relevantan faktor, kako za trenutak u kom se izjave daju, tako i za vreme u kom je događaj proživljen.

U zavisnosti od okolnosti, iskrivljena slika o događajima može biti relevantan faktor i u slučaju starijih osoba.

2.4.1.5 Obrazovanje [nazad]

Razlika u nivou obrazovanja može uticati na sposobnost podnosioca zahteva da zapaža događaje i da ih se priseti, kao i da artikuliše potreban sadržaj ili da pravilno razume pitanja. Sažeti i direktni odgovori ili greške u datumima i udaljenostima mogu ukazivati na ograničen vokabular, ograničeno opšte znanje, nemogućnost da se razumeju i opišu apstraktni termini ili manjak svesti o tome da je potreban detaljan iskaz.

2.4.1.6 Kultura, vera i uverenja [nazad]

Kultura, vera i uverenja pojedinca određuju način na koji on definiše svoj identitet, shvata društvene uloge i odnose moći, kao i način na koji razume, tumači i prepričava informacije. Datumi, godišnja doba, udaljenosti, vreme uključivanja u društvo ili javni život, pojam bliske porodice i govor tela mogu se razlikovati u zavisnosti od tih faktora.

Ostali faktori, poput obrazovanja, uzrasta, jezika, roda ili društvenog statusa i običaja, takođe su važni kada je o tome reč.

Prilikom procene verodostojnosti zahteva nadležni službenik treba da bude svestan mogućih razlika koje proizlaze iz kulturnog ili verskog miljea. Često je potrebna veština međukulturne komunikacije kako bi se dobijene informacije sagledale iz drugačije perspektive i kako bi se olakšalo dešifrovanje naizgled nedoslednih izjava pomoću kulturološkog koda.

Bez obzira na to, nadležni službenik ne treba od podnosioca zahteva da napravi „zarobljenika” njegove kulture i ne treba a priori da pretpostavi da se osoba koja dolazi iz određenog kulturnog ili verskog miljea ponaša na određen način, pa stoga treba da se suzdrži od dovođenja verodostojnosti u pitanje. Tek nakon postavljanja pitanja i nedobijanja odgovora nadležni službenik treba da proveri da li su kulturološke, društvene, verske ili druge barijere mogući razlozi za određeni problem s verodostojnošću.

2.4.1.7 Seksualna orijentacija i rodni identitet (SOGI) [nazad]

Pitanja povezana sa seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom su često osetljiva i zahtevaju posebno znanje o toj temi, kao i posebnu pažnju prilikom procene verodostojnosti. Nadležni službenik ne treba ovu obavezu da poistoveti sa prihvatanjem bez analize svega što podnositelj zahteva kaže u takvom slučaju. Međutim, potreban je visok nivo svesti i poštovanja ljudskog dostojanstva i različitosti jer je iskaz podnosioca zahteva u takvim slučajevima u direktnoj vezi s pitanjima koja su osetljiva i lične prirode.

Osobe čiji zahtevi su povezani sa seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom koji nisu prihvaćeni u zemlji njihovog porekla često moraju da skrivaju svoj pravi identitet, osećanja i mišljenja kako bi izbegle sramotu, izolaciju i stigmatizaciju, a često i opasnost od nasilja. Stigma i osećaj stida mogu dodatno otežati podnosiocu zahteva otkrivanje informacija u kontekstu azila. Postoje brojni slučajevi u kojima podnositelj zahteva otkrije da je lezbejka, gej, biseksualna, transrodna ili interseksualna osoba tek u kasnijem zahtevu.

Nadležni službenik treba da se suzdrži od stereotipnih pretpostavki u vezi s ponašanjem ili izgledom pripadnika seksualnih manjina, imajući na umu da drugi faktori, poput kulturnog i društvenog miljea iz kog dolazi, obrazovanja i roda mogu imati snažan uticaj na tog podnosioca zahteva.

2.4.1.8 Rod [nazad]

Rod se ne odnosi na biološki pol, već na određena očekivanja društva o načinu na koji žene i muškarci treba da se ponašaju, na odnos moći između polova, njihovu ulogu i odgovarajuće karakteristike u društvu. Rodne uloge ne utiču samo na percepciju sebe, već i na ponašanje, stav prema društvenom i političkom životu, kao i na načine progona ili nanošenja nepravde – mogu se razlikovati u zavisnosti od roda žrtve i počinioca.

Podnositelj zahteva možda nije svestan da se određeno ponašanje prema njemu može smatrati kršenjem njegovih ljudskih prava zato što su se ceo život tako odnosili prema njemu. S druge strane, stigma ili osećanja stida mogu sprečiti podnosioca zahteva da otkrije informacije.

2.4.2 Faktori u vezi s nadležnim službenikom [nazad]

Rad u oblasti azila podrazumeva neprekidan rad s ljudima iz različitih kultura, različitih društvenih miljea i životnog iskustva. To je jedan od faktora koji posao nadležnog službenika čine zanimljivim. Pa ipak, nadležni službenik je i sam osoba i može doživljavati stres i frustraciju u tom radnom okruženju punom izazova.

Na objektivnost nadležnog službenika mogu uticati različiti faktori:

2.4.2.1 Budite svesni uticaja stresa, radnog opterećenja i rokova [nazad]

Stres, radno opterećenje i kratki rokovi su često povezani i mogu imati odlučujući uticaj na konačnu procenu zahteva.

Od nadležnog službenika se očekuje da u svom svakodnevnom radu ispunjava kvantitativne ciljeve, na vreme donosi dobro potkrepljene odluke, kao i da radi s podnosiocima zahteva koji ne sarađuju ili čija lična iskustva su veoma traumatična.

Ne smemo zaboraviti da nadležni službenik ima i svoj lični život koji takođe može biti izvor problema i stresnih situacija koje mogu uticati na njegov stav prema radnim zadacima, kao i na njegovu sposobnost da se bori sa stresom na radnom mestu. Čak i neka sitnica, poput gladi, glavobolje ili razdraženosti, može imati negativan uticaj na postupak procene verodostojnosti. Profesionalni nadležni službenik treba da bude svestan tih faktora i da se neprestano trudi da njihov uticaj svede na najmanju moguću meru.

Pre donošenja zaključka o verodostojnosti određenog dokaza ili o opštoj verodostojnosti, nadležni službenik treba da pokuša da se koncentriše samo na taj konkretan slučaj. Pravljenje kratke pauze pre donošenja odluke o verodostojnosti bi moglo biti od pomoći.

2.4.2.2 Budite svesni uticaja dugotrajnog izlaganja iskazima tražilaca azila [nazad]

Nekoliko godina izloženosti iskazima podnosioca zahteva o mučenju i zlostavljanju (koji nisu uvek verodostojni) može imati različita dejstva, od rutine i nemogućnosti nepristrasnog i individualnog sagledavanja svakog slučaja,

do sekundarne traumatizacije i pojave simptoma sličnih onima koje imaju osobe obolele od posttraumatskog stresnog poremećaja.

Dugoročna izloženost pričama u vezi s azilom može dovesti do toga da nadležni službenik počne da izbegava udubljivanje u izjave kako bi izbegao traumatične iskaze ili do toga da oseti „zamor od saosećanja” ili „oguglalost”. Nadležni službenik bi u takvim slučajevima mogao biti skloniji tome da donosi neosnovane zaključke, bez sprovođenja pravilne procene verodostojnosti.

2.4.2.3 Izbegavajte predrasude i stereotipe [nazad]

Kategorizacija novih osoba na osnovu stereotipa koji potpomažu pamćenje ili omogućavaju vršenje zadataka koji se ponavljaju je kod ljudi normalna i većina nas to radi. Važno je, međutim, biti svestan toga i uvek imati otvoren um, bez obzira na naše prethodno lično i profesionalno iskustvo. U protivnom stvarni iskaz o događajima koji da podnosilac zahteva možda neće biti pravilno primljen ili shvaćen.

Cilj je da se izbegne donošenje unapred određenih zaključaka o verodostojnosti u slučaju podnosioca zahteva koji ima karakteristike koje su naizgled slične onima iz nekoliko ranijih slučajeva u kojima su doneti određeni zaključci o verodostojnosti.

2.4.2.4 Važnost samoprocene i nadzora [nazad]

Nadležni službenik treba da razmišlja o svom učinku, potrebama, kao i eventualnim teškoćama sa kojima se susreo radeći na određenim slučajevima azila. Moglo bi biti od koristi da o tome razgovara s kolegama, psihologom ili nadzornikom kako bi dobio neophodnu podršku i produbio poznavanje samog sebe ili prepoznao potrebu za dodatnom i/ili ponovljenom obukom.

Nedostatak pozitivnih povratnih informacija, nejasna očekivanja nadređenih ili indikatori učinka često stvaraju stres i mogu da dovedu do sagorevanja. Redovan nadzor i reagovanje na zabrinutost nadležnog službenika mogu da poboljšaju motivaciju za radom i olakšaju razmenu iskustava.

2.4.3. Faktori u vezi sa postupkom saslušanja [nazad]

Na izjave podnosioca zahteva mogu uticati različiti aspekti situacije u kojoj se saslušanje obavlja: zvanični kontekst saslušanja, što samo po sebi može izazvati stres kod podnosioca zahteva; očekivanje rasprave s nepoznatim ljudima o pitanjima koja se tiču privatnog života; prisustvo deteta koje remeti pažnju podnosioca zahteva; pritisak zbog ograničenog vremena predviđenog za saslušanje. Sva ta pitanja treba rešiti pre saslušanja, kao i tokom njega kako bi se njihov uticaj na situaciju u kojoj se odvija saslušanje sveo na najmanju meru, ali to treba imati na umu i prilikom analize verodostojnosti podnosioca zahteva.

Potrebno je voditi računa i o tome da se usmene izjave podnosioca zahteva često daju na jeziku koji nije maternji jezik podnosioca zahteva i/ili uz pomoć prevodioca. Ovaj faktor može biti izvor iskrivljavanja činjenica, čega nadležni službenik treba da bude svestan.

Organ nadležan za azil je dužan da obezbedi pouzdanog i stručnog prevodioca za saslušanje za azil. Međutim, i prevodilac je ljudsko biće i neizbežno je da predstavlja dodatni „filter” za informacije koje čuje ili pročita.

Za više informacija o ulozi prevodioca pogledajte i **Praktični vodič za za obavljanje saslušanja/tehnike intervjuja Evropske kancelarije za podršku azilu.**

Neki od primera mogućih rezultata iskrivljavanja činjenica povezanih s jezičkim barijerama i kontekstom u kom se obavlja saslušanje jesu sledeći:

- Tokom procene verodostojnosti nadležni službenik treba da ima na umu da neke **očigledne nedoslednosti ili protivrečnosti u izjavama podnosioca zahteva ili u prevedenim dokumentima mogu biti rezultat jezičkih barijera** (npr. jedna reč može imati različita značenja u zavisnosti od konteksta, prevodilac ne zna tačan ekvivalent za datu reč na jeziku zemlje u kojoj se pruža azil itd.).
- **Zbog anksioznosti, stida ili nedostatka poverenja u prevodioca** koji prisustvuje saslušanju podnosilac zahteva se može ustručavati da kaže istinu ili pruži detaljnije informacije. Dodatni faktori pomenuti ranije: rod, kultura iz koje dolazi i strah od stigmatizacije, takođe mogu igrati ulogu u takvim slučajevima.

- Još jedan aspekt može biti tvrdnja podnosioca zahteva da su nepodudarnosti između njegovih trenutnih i ranijih izjava nastale zbog **nedovoljne jezičke kompetencije prevodioca** (ili njegove sopstvene jezičke nekompetencije ako nisu korišćene usluge prevodioca), a da su zapravo izjave koje je dao jednostavno nedosledne.

Nadležni službenik treba, kad god je to moguće, da pruži podnosiocu zahteva priliku da objasni očigledne nedoslednosti, a zatim donese konačnu procenu o tome da li je dato objašnjenje u tom konkretnom slučaju prihvatljivo.

2.5 Utvrdite koje materijalne činjenice treba prihvatiti [nazad]

2.5.1. U celosti sagledajte sve dokaze povezane sa svakom materijalnom činjenicom [nazad]

Nadležni službenik ne sme da donosi zaključke o verodostojnosti neke materijalne činjenice sagledavajući dokaze izolovane jedne od drugih. Svakom dokazu, bilo dokumentovanom bilo usmenom, treba dati težinu koja mu pripada, veću ili manju. Procena svakog dokaza i okolnosti koje ga okružuju imaće uticaj na njegov „kvalitet“ i značaj za slučaj, a samim tim i na težinu koju nadležni službenik treba da mu da. Prilikom sagledavanja svih dokaza povezanih sa svakom materijalnom činjenicom i razmatranja težine svakog od njih, nadležni službenik utvrđuje da li su potkrepljujući ili protivurečni.

2.5.1.1. Utvrdite koje činjenice su utvrđene (prihvaćene), a koje nisu (odbaćene) [nazad]

Sagledavanjem dokaza kao zaokružene celine, nadležni službenik će moći da prihvati ili odbije materijalne činjenice.

Prihvaćene činjenice jesu sledeće: navedena činjenica se može prihvatiti jer, kada se uzmu u obzir individualne i kontekstualne okolnosti podnosioca zahteva, a po potrebi i razumna objašnjenja koja je dao podnosilac zahteva u vezi sa eventualnim nepovoljnim zaključcima o verodostojnosti, izjave podnosioca zahteva o toj činjenici su:

- dovoljno detaljne;
- međusobno dosledne;
- dosledne s informacijama koje su dali članovi porodice i svedoci;
- dosledne s dostupnim specifičnim i opštim objektivnim informacijama;
- uverljive kada se posmatraju u svetlu individualnih i kontekstualnih okolnosti podnosioca zahteva;
- a naročito kada su potkrepljene uverljivim dokumentovanim ili drugim dokazima (tj. zasnovane na verodostojnosti, pouzdanosti i težini takvih dokaza).

Odbaćene činjenice jesu sledeće: navedena činjenica se može odbaciti jer, kada se uzme u obzir razumnost objašnjenja koja je podnosilac zahteva dao u vezi sa eventualnim nepovoljnim zaključcima o verodostojnosti, kao i individualne i kontekstualne okolnosti podnosioca zahteva, njegove izjave o toj činjenici nisu dovoljno detaljne, dosledne, uverljive i/ili im protivureče drugi pouzdani, objektivni dokazi.

2.5.1.2. Utvrdite koje činjenice su još uvek neizvesne [nazad]

Mogu postojati činjenice koje su same po sebi verodostojne (koherentne i uverljive) i koje nisu u suprotnosti sa dostupnim specifičnim i opštim informacijama relevantnim za slučaj podnosioca zahteva, ali koje su još uvek neizvesne jer nisu potkrepljene dokumentovanim ili drugim dokazima ili su to činjenice za koje još uvek postoji određeni elementi sumnje. Za te elemente će biti potrebna dodatna procena da bi se donela odluka o tome da li ih treba prihvatiti ili ne.

2.5.2. Primenite član 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji na one materijalne činjenice koje su još uvek neizvesne (ne donositi preuranjene zaključke) [nazad]

Bez obzira na napore podnosioca zahteva i nadležnog organa da prikupe dokaze koji potkrepljuju materijalne činjenice koje navodi podnosilac zahteva, i dalje mogu postojati neke nejasnoće u vezi s nekim od činjenica.

U takvim slučajevima [član 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji](#) omogućava nadležnom službeniku da donese jasan zaključak o tome da li da prihvati navedenu materijalnu činjenicu i otkloni sumnje:

„Ako zemlja članica Evropske unije primenjuje princip po kom je dužnost podnosioca zahteva da potkrepi zahtev za dobijanje azila i ako neki aspekti izjave podnosioca zahteva nisu potkrepljene dokumentovanim ili drugim dokazima, tim aspektima ne treba potvrditi ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- a) podnositelj zahteva je uložio istinski napor da potkrepi svoj zahtev;
- b) podneti su svi relevantni elementi kojima podnositelj zahteva raspolaže, a dato je i zadovoljavajuće objašnjenje u vezi s nedostatkom drugih relevantnih elemenata;
- c) izjave podnosioca zahteva su koherentne, uverljive i ne protivureče dostupnim specifičnim i opštim informacijama relevantnim za njegov slučaj;
- d) podnositelj zahteva je podneo zahtev za dobijanje azila u najranijem mogućem trenutku, a ako nije, može da navede dobre razloge za to; i
- e) utvrđena je opšta verodostojnost podnosioca zahteva.”

[Član 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji](#) je u sistemima nekih zemalja članica Evropske unije poznat i kao primena principa po kom ne treba donositi preuranjene zaključke.

Pet kriterijuma u [članu 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji](#) se primenjuje kumulativno. To znači da bi nadležni službenik trebalo da bude uveren da su svi ti kriterijumi ispunjeni (u određenoj meri). Kada je zadovoljeno svih pet kriterijuma, nadležni službenik treba da primeni [član 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji](#) (da se ne donose preuranjeni zaključci) i prihvati tu materijalnu činjenicu. Na kraju krajeva, nema razloga da to ne učini.

Međutim, nadležni službenik treba da prida podjednaku važnost tačkama (a), (b), (c), (d) i (e), uzimajući u obzir individualne i kontekstualne okolnosti podnosioca zahteva. To znači da nadležni službenik treba da proceni u kojoj meri je svaki kriterijum zadovoljen ili ne; može se dogoditi da veća mera u kojoj je neki kriterijum zadovoljen (na primer, veoma uverljive izjave) bude kompenzovana manjom merom u kojoj je zadovoljen neki drugi kriterijum (na primer, neuverljivo objašnjenje razloga zbog kojih podnositelj zahteva nije podneo zahtev za dobijanje azila u najranijem mogućem trenutku).

Dodatne smernice za tačke (a) i (b) potražite u odeljku 1.2.1, a za tačku (c) u odeljcima od 2.2 do 2.4. U ovom odeljku date su dodatne smernice za tačku (e):

Utvrđena je opšta verodostojnost podnosioca zahteva (član 4, stav 5., tačka (e) Direktive o kvalifikaciji):

Prilikom procene toga da li je neka materijalna činjenica utvrđena, nadležni službenik će razmotriti i ono što se može nazvati „stanjem verodostojnosti” podnosioca zahteva. Drugim rečima, nadležni službenik će uzeti u obzir (pozitivne/negativne) zaključke o verodostojnosti koje je doneo tokom procene drugih materijalnih činjenica.

Štaviše, neke činjenice mogu postati relevantne za procenu opšte verodostojnosti podnosioca zahteva čak i ako nisu same po sebi materijalne činjenice.

Drugi faktori takođe mogu uticati na opšte stanje verodostojnosti podnosioca zahteva:

- ponašanje koje ukazuje na to da se podnositelj zahteva ne boji ili je prestao da se boji povratka u svoju domovinu; ili
- ponašanje podnosioca zahteva koje može ukazivati na to da on skriva informacije; da navodi na pogrešne zaključke; ili da ometa ili odlaže obradu zahteva ili donošenje odluke o zahtevu.

Svakom faktoru treba pridati određenu težinu, u zavisnosti od okolnosti slučaja. Nadležni službenik treba da ima na umu da činjenice koje idu u prilog podnosiocu zahteva mogu prevagnuti nad činjenicama koje su protiv njega.

Ako nadležni službenik zaključi da je opšta verodostojnost do te mere nedovoljna da mora da odbije materijalnu činjenicu, on tada mora da objasni zašto smatra da ona narušava verodostojnost zahteva.

Na kraju procene verodostojnosti, svaka materijalna činjenica mora da se kategorizuje ili kao prihvaćena ili kao odbačena, što podrazumeva da je nadležni službenik doneo jasan zaključak o svakoj materijalnoj činjenici.

Pogledajte [šablon](#) za prihvatanje i odbacivanje materijalnih činjenica.

Treći korak: procena rizika [nazad]

Procena rizika je analiza usmerena na budućnost kojom se procenjuje potreba za azilom određenog podnosioca zahteva.

Podnosilac zahteva ne mora da pokaže verodostojnost u svakom aspektu zahteva da bi dobio azil.

Pre donošenja konačne odluke o zahtevu, nadležni službenik će nastaviti da vrši procenu zahteva pomoću procene rizika zasnovane na svim prihvaćenim materijalnim činjenicama.

3.1. Izvršite analizu osnovanog straha od progona/stvarnog rizika od trpljenja ozbiljne nepravde [nazad]

Analiza osnovanog straha podnosioca zahteva i stvarnog rizika od ozbiljne nepravde kojoj bi mogao biti izložen ako bude vraćen u zemlju porekla predstavlja poslednju fazu obrade zahteva za dobijanje azila. Ona sagledava budući rizik zasnovan na činjenicama kojima nadležni službenik raspolaže u trenutku donošenja odluke. Teškoće koje su svojstvene postupku predviđanja toga šta bi se moglo dogoditi ako se podnosilac zahteva vrati u zemlju porekla danas, sutra ili u bliskoj budućnosti, kao i odsustvo jasne strukture donošenja odluka, mogu navesti nadležnog službenika na to da odluke donosi na osnovu subjektivnosti. Ukoliko dođe do greške, negativne odluke o azilu mogu dovesti do teških kršenja ljudskih prava. Zbog toga je od suštinske važnosti da se procena rizika vrši korišćenjem objektivne metodologije, a ne na osnovu nagađanja. Cilj prethodnih koraka opisanih u ovom priručniku jeste uspostavljanje osnove za započinjanje procene rizika.

Nadležni službenik tokom procene rizika vrši analizu rizika na osnovu utvrđenih materijalnih činjenica u odnosu na standard dokazivanja koji je relevantan za utvrđivanje osnovanog straha od progona ili stvarnog rizika od trpljenja ozbiljne nepravde.

3.1.1. Primenite član 4, stav 3. Direktive o kvalifikaciji [nazad]

Član 4, stav 3. Direktive o kvalifikaciji sadrži sledeće u vezi s celokupnom procenom zahteva za azil:

Zahtevi za dobijanje azila se procenjuju pojedinačno, pri čemu se u obzir uzima sledeće:

- (a) sve relevantne činjenice koje se odnose na zemlju porekla u trenutku donošenja odluke o zahtevu, uključujući zakone i propise zemlje porekla, kao i način na koji se primenjuju;
- (b) relevantne izjave i dokumentaciju koje je podnosilac zahtev dostavio, uključujući informacije o tome da li je podnosilac zahteva bio ili može biti izložen progону ili ozbiljnoj nepravdi;
- (c) individualni položaj i lične okolnosti podnosioca zahteva, uključujući faktore kao što su poreklo, rod i uzrast, kako bi bila izvršena procena toga da li se, s obzirom na lične okolnosti podnosioca zahteva, postupci kojima je on bio ili mogao biti izložen mogu smatrati progonom ili ozbiljnom nepravdom;
- (d) da li su aktivnosti podnosioca zahteva nakon napuštanja zemlje porekla bile usmerene ka tome da se stvore uslovi potrebni za traženje azila, kako bi bila izvršena procena toga da li će takve aktivnosti izložiti podnosioca zahteva progону ili ozbiljnoj nepravdi ako bude vraćen u tu zemlju;
- (e) da li se od podnosioca zahteva može razumno očekivati da se stavi pod zaštitu neke druge zemlje u kojoj bi mogao da dokaže državljanstvo.

3.1.2. Uzmite u obzir prethodan progon i trpljenje ozbiljne nepravde ili njihov izostanak [nazad]

Nadležni službenik treba da ima na umu da postojanje ranijeg progona ili ozbiljne nepravde može promeniti ne samo teret dokazivanja (videti odeljak 1.2.3.1 za posebna pravila za potkrepljivanje) već i primenljivi standard dokazivanja. U članu 4, stav 4 Direktive o kvalifikaciji navodi se da činjenica da je podnosilac zahteva već bio izložen progону, ozbiljnoj nepravdi ili direktnim pretnjama takvim progonom ili ozbiljnom nepravdom predstavlja ozbiljnu naznaku da on ima osnovan strah od progona ili trpljenja ozbiljne nepravde, osim u slučaju da postoje valjani razlozi da se veruje da se takav progon ili ozbiljna nepravda neće ponoviti.

Prethodni koraci procene dokaza trebalo bi da dovedu nadležnog službenika do zaključka o tome šta se podnosiocu zahteva desilo u prošlosti i šta mu se dešava u sadašnjosti.

Činjenica da je podnosilac zahteva ranije bio izložen progonu ne znači sama po sebi da postoji rizik od progona u budućnosti, iako može biti ozbiljan indikator toga.

Važno je imati na umu i to da odsustvo ranijeg progona ne znači da ne postoji rizik od progona u budućnosti.

Da bi izvršio konačnu procenu, nadležni službenik treba da sagleda zastupljenost ranijih događaja u odnosu na to ko je podnosilac zahteva i kakvo je stanje u njegovoj zemlji porekla.

3.1.3 Primenite standard dokazivanja [nazad]

Elementi navedeni u članu 4, stav 3 Direktive o kvalifikaciji moraju se analizirati u odnosu na primenljivi standard dokazivanja kako bi procena rizika mogla biti izvršena. Najčešće primenjivani standard dokazivanja prilikom procene osnovanog straha od progona i stvarnog rizika od ozbiljne nepravde jeste „razuman stepen verovatnoće”. Primenljivi standard dokazivanja u svakom slučaju treba da bude niži od „van osnovane sumnje”.

Ako su dodate nacionalne smernice u vezi s primenljivim standardom dokazivanja, pronaći ćete ih [ovde](#).

Veze ka pravnim instrumentima i nacionalnim dokumentima

Međunarodni instrumenti

Ženevska konvencija iz 1951. godine i Njujorški protokol iz 1967. godine o statusu izbeglica

- Tekstovi Ženevske konvencije iz 1951. godine i Njujorškog protokola iz 1967. godine o statusu izbeglica dostupni su na više jezika na <http://www.refworld.org/docid/3be01b964.html>

Istanbulski protokol (Ujedinjene nacije)

Priručnik o efikasnom istraživanju i dokumentovanju mučenja i drugog svirepog, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja od 9. avgusta 1999.

- Tekst Istanbulskog protokola dostupan je na više jezika na <http://www.refworld.org/docid/4638aca62.html>

Instrumenti Evropske unije

Direktiva o kvalifikaciji (prerađena) [QD]

DIREKTIVA 2011/95/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I VEĆA od 13. decembra 2011 o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili lica bez državljanstva za dobijanje azila, za jedinstveni status izbeglica ili lica koja ispunjavaju uslove za supsidijarnu zaštitu, kao i za sadržaj odobrene zaštite (prerađena)

- Tekst Direktive o kvalifikaciji dostupan je na više jezika na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1422980659651&uri=CELEX:32011L0095>

Direktiva o postupcima azila (prerađena) [prerađen APD]

DIREKTIVA 2013/32/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVETA od 26. juna 2013. o zajedničkim postupcima za odobravanje i oduzimanje azila (prerađena)

- Tekst Direktive o postupcima azila dostupan je na više jezika na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>

Nacionalni pravni instrumenti i smernice

Nacionalne smernice za pisane izjave [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za dokumente koje dostavlja podnosilac zahteva [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za prikupljanje informacija o zemlji porekla [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za izveštaje stručnjaka [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za izveštaje o jezičkoj analizi [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za prikupljanje informacija od drugih zemalja članica Evropske unije [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za traženje stručnog medicinskog/psihološkog mišljenja [\[nazad\]](#)

Nacionalne smernice za standard dokazivanja [\[nazad\]](#)

Šablon za procenu dokaza

Verzija ovog šablona u Vordu nalazi se u prilogu ovog Praktičnog vodiča.

Ovaj šablon treba da se popunjava tokom svih faza rada na pojedinačnom slučaju.

Cilj je dobijanje jasnog pregleda svih utvrđenih materijalnih činjenica i dokaza koje predoči podnosilac zahteva i koje prikupi nadležni službenik (prvi korak). ⇒ Kada napravite ovaj pregled možete preći na sledeći korak u kom formulišete svoje

mišljenje o rezultatima utvrđivanja verodostojnosti svakog dokaza (koraci 2.1 –2.4) ⇒ na osnovu čega donosite odluku i navodite koje materijalne činjenice prihvatate, a koje odbacujete (korak 2.5), primenjujući, ako je potrebno, član 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji. ⇒ Na kraju, prelazite na procenu rizika na osnovu prihvaćenih materijalnih činjenica (treći korak).

U vezi sa...	Prvi korak: prikupljanje informacija			Koraci 2.1-2.4: procena verodostojnosti
	Koje su materijalne činjenice?	Koji dokazi su povezani s materijalnim činjenicama?		Kakvi su zaključci o verodostojnosti tih dokaza, uzimajući u obzir individualne i kontekstualne okolnosti?
... zemljom porekla:			→	
... ranijim problemima i strahom za budućnost:			→	
... razlozima zbog kojih je podnosilac zahteva imao probleme ili se boji da će ih imati:			→	
... razlozima zbog kojih podnosilac zahteva ne može ili ne želi da se stavi pod zaštitu zemlje porekla:			→	
... razlozima zbog kojih podnosilac zahteva treba da bude izuzet:			→	

	Koje su druge individualne i kontekstualne okolnosti važne?	Koji dokazi su povezani s tim individualnim i kontekstualnim okolnostima?	Kakvi su zaključci o verodostojnosti tih dokaza?
Ostale relevantne individualne i kontekstualne okolnosti:			

Korak 2.5: procena verodostojnosti

Prihvaćene materijalne činjenice	Neizvesne materijalne činjenice	Odbačene materijalne činjenice
	↓	
	Da li ima nekih napomena u vezi s članom 4, stav 5. Direktive o kvalifikaciji (a, b, c, d ili e)?	
	<p>Nakon odmeravanja činjenica izaberite jednu opciju</p> <p>← Prihvati Odbaci →</p>	

Treći korak: procena rizika

Getting in touch with the EU

In person

All over the European Union there are hundreds of Europe Direct information centres. You can find the address of the centre nearest you at: https://europa.eu/european-union/contact_en

On the phone or by email

Europe Direct is a service that answers your questions about the European Union. You can contact this service:

- by freephone: 00 800 6 7 8 9 10 11 (certain operators may charge for these calls),
- at the following standard number: +32 22999696 or
- by email via: https://europa.eu/european-union/contact_en

Finding information about the EU

Online

Information about the European Union in all the official languages of the EU is available on the Europa website at: https://europa.eu/european-union/index_en

EU publications

You can download or order free and priced EU publications at: <https://op.europa.eu/en/publications>. Multiple copies of free publications may be obtained by contacting Europe Direct or your local information centre (see https://europa.eu/european-union/contact_en).

EU law and related documents

For access to legal information from the EU, including all EU law since 1952 in all the official language versions, go to EUR-Lex at: <http://eur-lex.europa.eu>

Open data from the EU

The EU Open Data Portal (<http://data.europa.eu/euodp/en>) provides access to datasets from the EU. Data can be downloaded and reused for free, for both commercial and non-commercial purposes.

Publications Office
of the European Union